

ZESZYTY NAUKOWE
WSHE

Tom XXXIV

Półrocznik

seria C:
Nauki Pedagogiczne

zeszyt 11
Szkoła wyższa w Polsce i na Ukrainie
wobec współczesnych wyzwań europejskich

Włocławek 2012

Kolegium redakcyjne
ks. Marian Włosiński (przewodniczący)
Dorota Kochman
Czesław Sobków

Redaktorzy tomu
prof. zw. dr hab. Zygmunt Wiatrowski
prof. zw. dr hab. Olena Bida

Recenzenci tomu
prof. zw. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
prof. zw. dr hab. Roman Schulz
Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku

Opracowanie redakcyjne
Dorota Wojciechowska

Projekt okładki
Regina Magier

DTP
Dorota Magier

© Copyright by Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna
Włocławek 2012

ISSN 1507-7403

Wydawca
Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku
87-800 Włocławek, pl. Wolności 1
tel. 48 54 425 20 07, faks 660 64 14 07
<http://www.wshe.pl>, e-mail: biurorektora@wshe.pl

Олександр Володимирович Кучай

(Університет ім. Богдана Хмельницького в Черкасах)

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ “МЕДІА”, “МУЛЬТИМЕДІА”, “МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ” УКРАЇНСЬКИМИ ВЧЕНИМИ

Медіа-освіта як відносно новий для української наукової думки напрям педагогіки нині переживає еволюцію від теорії до практики. Надбаннями науковців на цьому шляху стають розробка та викладання медіа орієнтованих дисциплін у курсі шкільної підготовки, уведення терміну «медіа-засоби навчання», визначення його змісту та дидактичних умов використання в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, зокрема галузі МНС України. Медіа-засоби навчання, наділені інформативністю, доступністю, широтою тематики і зручністю у використанні, здійснюють виховний, культуро-творчий, соціалізуючий вплив, який, у свою чергу, тісно пов'язаний з дидактичними принципами наочності, доступності, послідовності, та забезпечують систематизований міжпредметний зв'язок. Кожний із зазначених дидактичних принципів у контексті всебічної характеристики медіа-засобів навчання потребує детального самостійного вивчення.¹

Обґрунтовуючи термін «медіа» ми проаналізували праці вітчизняних дослідників (Б. Потятиник, О. Короченський, Г. Оникович, О. Федоров, Т. Челишева та ін.) та які обґрунтовують медіа (сингулярний медіум, англ. Singular medium) як канали, які забезпечують зберігання і передачу або інструменти, що використовуються для зберігання і подання інформації або даних. Дане поняття часто згадується як синонім мас-медіа або новинних медіа, але може означати єдине середовище, яке використовується для комунікації (передачі) будь-яких даних в будь-яких цілях.²

¹ Гуріненко І. Ю. Реалізація міжпредметних зв'язків шляхом використання медіа — засобів навчання у ВНЗ МНС України // Наукові Записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. — 2011. — № 1. — С. 111–114.

² <http://uk.wikipedia.org/wiki/Медіа>

О. Федоров зазначає, що термін «медіа» походить від латинського «media» (засіб) і у сучасному світі всюди вживається як аналог терміну ЗМК — засоби масової комунікації (друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи інтернет). При цьому у формулюваннях «медіа», прийнятих в різних країнах, як правило, немає різночитань. Вони відрізняються тільки стилістично. В той же час, як і в педагогічній науці в цілому, так і в медіаосвіті не існує єдиної, прийнятої в усіх країнах світу термінології.³

Як засвідчують підсумкові документи багатьох міжнародних форумів, де обговорювалися проблеми медіа-освіти, медіа-процес у світі орієнтується на громадянську відповідальність, гуманізм і демократію. Саме медіа-освітні технології, котрі об'єдналися в окрему частину педагогіки — медіа-дидактику, яка розробляє теорію медіа-освіти й навчання, науково обґрунтовує зміст медіа-освіти, вивчає закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання із залученням медіа-продуктів та опертям на мас-медіа, — утілюють принципи гуманізації освіти, сприяють підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня майбутнього фахівця. А оскільки медіа поділяються на «старі» й «нові», Г. Онкович розділяє поняття інформаційно-комунікаційні технології (забезпечується «старими» медіа – пресою, радіо, кіно) й інноваційно-комунікаційні технології (забезпечуються, відповідно, новітніми засобами масової комунікації). Відтак, медіа-дидактика складається з пресодидактики, теледидактики, кінодидактики, радіодидактики, інтернет-дидактики, мультимедіа-дидактики тощо⁴.

Хочемо підкреслити, що Ірина Стройко визначає нові медіа, як:

— Будь-яка медіа-продукція, що є інтерактивною та розповсюджується цифровими методами.

— Нові медіа – тип комунікації «від багатьох багатьом», на протигагу мас-медіа, де комунікація здійснюється «від одного багатьом».

Автор виділяє такі нові медіа.

— Інтернет-плеєри теле — і радіоканалів.

— “Video-on-Demand” (“VOD” — відео на замовлення) та “Audio-on-Demand” (аудіо на замовлення) — система індивідуальної доставки абоненту за його запитом фільмів, телепередач, іншого контенту за допомогою Інтернет, кабельних, IPTV та/або інших мереж зі серверу (наприклад, всесвітньо відомі відео-сервіси: YouTube, iTunes, Hulu; приклад на теренах України — інтернет-кінозал компанії “Star Media”).

— “Catch-Up TV” (один з різновидів “Video-on-Demand”) — Інтернет-сервіси, що дозволяють переглядати телевізійний контент протягом певного

³ Александр Федоров. Терминология медиаобразования: <http://www.mediaeducation.ru/publ/fedorov/terminy.htm>

⁴ Онкович Г. В. Медіа-освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. № 21, 2010. – С. 235–238.

обмеженого періоду часу, що слідує за здійсненням телевізійної трансляції фільму, передачі, тощо: наприклад, Virgin Media, LiveInternetTV, офіційні сайти ряду українських телеканалів та інші. Що є новими медіа?

— Соціальні мережі: Facebook, MySpace, ВКонтакте, Однокласники, FriendFeed, LinkedIn, тощо.

— Блоги (Інтернет-журнал подій, Інтернет-щоденник), включаючи, зокрема, підкасти та відеоблоги.

— Мережі міні-блогів: Twitter, Tumblr, тощо.

— Онлайн-медіаплеєри: Voox.

— Портали громадянської журналістики: Digg.

— Інтернет-радіо-сервіси: Pandora.

— Фотосервіси: Picasa, Flickr.

Таким чином, визначальними рисами нових медіа є:

— це один з видів цифрових медіа;

— інтерактивність як ключовий фактор;

— вони базуються на Інтернет-технологіях (“Web-Based”);

— у багатьох випадках контент генерується безпосередньо користувачем (“User Generated Content”)⁵.

Проблеми інформатизації освіти, використання мультимедійних технологій розкрито в роботах Т. Бабенко, М. Жалдака, Л. Зайнутдінова, Ю. Єгорова, В. Імбер, Н. Іщук, Ю. Казакова, Н. Клемешова, В. Лапінського, В. Мадзігона, Ю. Машбиця, І. Прокопенка, Н. Савченко, О. Суховірського, О. Шликова та ін.

Мультимедіа (лат. Multum + Medium) — комбінування різних форм представлення інформації на одному носіїві, наприклад текстової, звукової і графічної, або, останнім часом все частіше — анімації і відео. Характерна, якщо не визначальна, особливість мультимедійних веб-вузлів і компакт-дисків — гіперпосилання. Поняття, що означає сполучення звукових, текстових і цифрових сигналів, а також нерухомих і рухомих образів. Так, мультимедійна база даних буде вмщувати текстову і образну інформацію, відеокліпи і таблиці, і все це має однаково легкий доступ. Мультимедійна телекомунікаційна послуга дозволяє користувачеві посилати і одержувати будь-яку форму інформації, взаємозамінну за бажанням.⁶

Н. Кононець інтерпретує поняття “мультимедіа” як комплекс апаратних та програмних засобів, які дають змогу працювати в діалоговому режимі із різномірними даними (графікою, текстом, звуком, відео), організований у вигляді одного інформаційного середовища. Тобто мультимедіа об’єднує чотири типи різномірних даних у єдине ціле, що дає змогу працювати з програмами,

⁵ Нові медіа та тенденції розвитку системи авторського права та суміжних прав в Україні та у світі (автор - Ірина Стройко) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.uba.ua/documents/text/Stroyko_Iryna.pdf

⁶ <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мультимедіа>

які містять анімацію, стереозвуком, відеозображенням і масою інших відео-аудіоефектів.⁷

У науковій та технічній літературі зустрічаються різні означення мультимедіа залежно від того, де та для кого передбачається його використання.

Термін мультимедіа — латинського походження, що поширився за рахунок англомовних джерел («multu» — множинний, складний та «media» — середовище, засіб, спосіб). В буквальному перекладі «мультимедіа» означає «множинний засіб» або «багато середовищ».

Так, зокрема, під мультимедійними технологіями розуміють порядок розробки, функціонування та застосування засобів інформації різних модулностей. Мультимедійні засоби поділяються на апаратні (комп'ютер з процесором, мультимедіа-монітор із вбудованими стерео динаміки, TV — тюнери, звукові плати) та програмні (програми та проблемного орієнтовані мови програмування, що враховують особливості мультимедіа).⁸

О. Пінчук, у своїй праці “Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект” вважає, що термін “мультимедіа” — латинського походження, який виник за рахунок латинських слів “multum” (багато) та “media, medium” (середовище, засіб, спосіб). Отже, дослівно “мультимедіа” перекладають як “багато середовищ”.⁹

О. Пушкар зазначає, що „мультимедіа – сучасна інформаційна технологія, що забезпечує об'єднання графічних образів, відео, звуку та інших спеціальних ефектів за допомогою комп'ютерних засобів”.¹⁰

В енциклопедії освіти зазначено, що “мультимедіа” як — комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяє користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео. Мультимедійні системи надають користувачеві персонального комп'ютера такі види інформації: текст (doc, html); зображення (bpm, gif, jpeg); анімаційні картини (gif, flc, fli); аудіо-коментарі (wav, au, midi, real audio); цифрове відео (avi, mpeg).¹¹

⁷ Кононець Н.В. Принцип мультимедійності при створенні електронного підручника як засобу індивідуалізації навчання студентів /Н. В. Кононець // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. -Запоріжжя:[б. в.], 2009, N Вип. 5 (58).- С. 49–55.

⁸ Гарасюта В.М., Рудик Я.М. Вплив засобів мультимедіа на формування професійних здібностей студентів при вивченні дисципліни «сільськогосподарські машини» // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. Збірник наукових праць. Вип. 155 ч. 1. – 2010.

⁹ Пінчук О.П. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект / О.П. Пінчук // Нові технології навчання: Наук.- метод. зб.- Вип.- 46.- с. 55–58.

¹⁰ Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології. Посіб. / За ред. О.І.Пушкарка – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 696 с.

¹¹ Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

А. Гатауліна термін “мультимедіа” розуміє як одночасне використання різних засобів представлення інформації при розв’язанні завдань. Тут маються на увазі тривимірна комп’ютерна графіка, звуковий і відеоряд. Останнє досягнення в мультимедійних розробках — інтерфейси штучної (віртуальної) реальності, що дозволяють досягти в моделюючих і навчальних програмах граничної наочності.¹²

О. Лактіонов під терміном „мультимедіа” розуміє інтерактивні системи, які забезпечують обробку рухомих та нерухомих відео зображень, анімованої графіки, високоякісного звуку та мовлення.¹³

У сучасному словнику іншомовних слів зазначено, що мультимедіа – комп’ютерна технологія, яка дозволяє гнучко керувати потоками різноманітної інформації, представленої у вигляді текстів, графіків, музики, тощо.¹⁴

Цікавим є визначення поняття у словнику професійної освіти, де термін „мультимедіа” (від лат. *multum* — багато та англ. *medium* — засіб, спосіб) трактується як інформаційна технологія, що поєднує в одному програмному продукті різноманітні види інформації: тексти, ілюстрації, аудіо і відеоінформацію.¹⁵

За Є. Алфьоровою, мультимедіа — це одночасне використання різних форм представлення інформації та її обробки в єдиному об’єкті-контейнері. Наприклад, в одному об’єкті-контейнері може міститися текстова, аудіальна, графічна та відео-інформація, а також спосіб інтерактивної взаємодії з нею.¹⁶

О. Романишина підкреслює, що мультимедіа (у перекладі — багатоваріантне середовище) є новою інформаційною технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання та передавання аудіовізуальної інформації, заснованої на використанні компакт-дисків (CD-ROM). Це надає змогу поєднати в одному програмному продукті текст, графіку, аудіо- і відеоінформацію, анімацію, 3D-графіку. А комп’ютери, оснащені мультимедіа, можуть відтворювати одночасно кілька видів інформації найрізноманітнішого характеру, що впливає на перспективи розвитку та форми сучасного процесу навчання. Важливою властивістю мультимедіа також є інтерактивність, яка надає змогу користувачеві отримати зворотний зв’язок.

¹² Гатауліна А. Інтерактивне та мультимедійне обладнання у школі // Відкритий урок. – 2009.- №2.- с. 27–29.

¹³ Лактіонов О.Б. Мультимедіа — новий напрям комп’ютеризації освіти // Рідна школа. – 1993. – №9. – С. 45.

¹⁴ Сучасний словник іншомовних слів/ Уклад.: О.І. Скопенко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789с.

¹⁵ Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У.Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.

¹⁶ Алфьоров Є.А. Використання web та мультимедіа технологій при вивченні гуманітарних наук. Web-мультимедіа енциклопедія «Вільям Шекспір і Ренесанс» // Інформаційні технології в освіті : збірник наукових праць / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2010. – Вип. 6. – С. 216–225.

Під терміном “мультимедіа” розуміють інтерактивні системи, що забезпечують обробку рухомих і нерухомих відеозображень, анімованої графіки, високоякісного звука та мовлення. Середовищем, яке об’єднує означені елементи інформаційної структури, є гіпертекст (hypertext) — технологія роботи з текстовою інформацією, що надає змогу встановлювати асоціативні зв’язки (“гіперзв’язки”) між окремими термінами, фрагментами, статтями в текстових масивах і завдяки цьому дозволяє не лише послідовну, лінійну обробку тексту, як при звичайному читанні, а й вільний доступ, асоціативний перегляд відповідно до встановленої структури зв’язків. Роботу в гіпертекстовому середовищі можна порівняти з читанням енциклопедії: зустрівши в тексті незнайомий термін, читач переходить до сторінки, де з’ясується це поняття. Після прочитування уточнюючого матеріалу (який, у свою чергу, може містити поняття, що теж потребують уточнення), повертається на вихідну позицію і продовжує читання.

Тлумачення “мультимедіа” визначається у різний спосіб: як взаємодія візуальних та аудіоефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення; дані, які включають у себе різні форми природної для людини інформації (звук і відео); одночасне використання різних форм подання інформації й її обробка в єдиному об’єкті-контейнері.¹⁷

Визначаючи зміст поняття “мультимедійні технології” хочемо навести визначення В. Вакулюка і Н. Семенової. Автори визначають “мультимедійні технології” як — нові інформаційні технології, що забезпечують роботу з анімованою комп’ютерною графікою і текстом, мовою і високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і відео, що рухаються. Якщо структурувати інформацію, з якою можуть працювати “мультимедійні технології”, можна сказати, що мультимедіа — синтез трьох стихій : інформації цифрового характеру (тексти, графіка, анімація), інформації візуального відображення (відео, фотографії, картини і ін.) і аналогової інформації (мова, музика, інші звуки).¹⁸

В. Імбер визначає “мультимедійні технології”, як інформаційні технології, що дають змогу в одному програмному продукті поєднувати різноманітні види інформації: текст, ілюстрації, аудіо і відеоінформацію, мультіплікації, слайди, графіку.¹⁹

Л. Наконечна у своїй праці зазначає, що мультимедійні технології, які окреслюють порядок розробки, функціонування та застосування засобів об-

¹⁷ Романишина О. Я. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до використання мультимедійного супроводу при викладанні фахових дисциплін // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Випуск 2/2011. – Електронне наукове фахове видання – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_2/11royvfd.pdf

¹⁸ Вакулюк В., Семенова Н. Мультимедійні технології в учебно-процессе // Высшее образование в России.- 2004.- №2 с. 101–105.

¹⁹ Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04.- Вінниця, 2008.- с. 238.

робки інформації різних модальностей можна розділити на апаратні та програмні засоби.

Апаратні засоби мультимедіа — основні засоби (комп’ютер з високопродуктивним процесором і пам’яттю великого об’єму, мультимедіа-монітором із вбудованими стереодинаміками) та спеціальні засоби (графічні прискорювачі, плати відеовідтворення, звукові плати, акустичні системи тощо).

Програмні засоби мультимедіа — диспетчер-програми та проблемно-орієнтовані мови програмування, що враховують особливості мультимедіа (створюють, обробляють, представляють, об’єднують інформацію різних модальностей в інтерактивному режимі).

Також, автор підкреслює, що використання програмних засобів мультимедійних технологій у навчанні реалізує декілька основних методів педагогічної діяльності, які традиційно поділяються на активні і пасивні принципи взаємодії учня з засобами мультимедіа.

Пасивні продукти спрямовані на управління процесом представлення інформації (лекції, презентації, практикуми). Активні продукти спрямовані на інтерактивні засоби мультимедіа, які передбачають активну роль учня, що самостійно обирає підрозділи в рамках деякої теми, визначаючи послідовність їх вивчення.²⁰

Проаналізувавши літературні джерела вітчизняних учених можемо зазначити, що вчені по-різному підходять до трактування поняття “медіа”, „мультимедіа”, “мультимедійні технології” що відображає їх складність та неоднозначність. Визначення цих понять будуть завжди змінюватися, адже вони цілком залежать від нових технологій, які дуже швидко розвиваються. Проте, завдяки глобальним можливостям технології мультимедіа використовуються у різних сферах діяльності людей.

Анотація

У статті висвітлюються різні трактування поняття “медіа” в працях українських учених. Розмежовуються поняття медіа: “старі” і “нові”. Акцентується увага саме на понятті “нові медіа”. Медіа-засоби навчання, наділені інформативністю, доступністю, широтою тематики і зручністю у використанні, здійснюють виховний, культуро-творчий, соціалізуючий вплив, який, у свою чергу, тісно пов’язаний з дидактичними принципами наочності, доступності, послідовності, та забезпечують систематизований міжпредметний зв’язок. У статті представлені дефініції поняття “мультимедіа” українськими вченими. Подається визначення поняття “мультимедійні технології” – як нові інформаційні технології, що забезпечують роботу з анімованою комп’ютерною графікою і текстом, мовою і високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і відео, що рухаються. Показано використання мультимедійних технологій у різних сферах діяльності людей, завдяки їх глобальним можливостям.

²⁰ Наконечна Л. Використання мультимедійних засобів навчання в навчально-виховному процесі // Наукові записки.–Випуск 82(2).– Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2009. – . – С. 213–215.

Streszczenie

Traktowanie pojęć „media”, „multimedia”, „technologie multimedialne” przez uczonych ukraińskich

W artykule przedstawione są różne ujęcia terminu „media” w pracach ukraińskich uczonych. Rozróżniane są pojęcia mediów: „stare” i „nowe”. Akcentowane jest pojęcie „nowe media”. Medialne środki nauczania, które cechuje informatywność, dostępność, szerokość tematyczna oraz dogodność wykorzystywania wywierają wychowawczy, kulturotwórczy i socjalizujący wpływ, a ten z kolei jest związany z dydaktycznymi zasadami naoczności, dostępności, konsekwencji oraz zapewnia systematyczny związek międzyprzedmiotowy. W artykule są przedstawione definicje pojęcia „multimedia”, określone przez ukraińskich uczonych. Podano określenie pojęcia „technologie multimedialnych” jako nowych technologii informacyjnych, które zapewniają robotę z animowaną grafiką komputerową i tekstem, mową i dźwiękiem wysokiej jakości, nieruchomymi i ruchomymi obrazami. Przedstawione jest wykorzystywanie technologii multimedialnych w różnych dziedzinach działalności ludzi dzięki ich globalnym możliwościom.